

Michael Wyness, *Childhood and Society, An Introduction to the Sociology of Childhood*, Palgrave MacMillan, Basingstoke - New York 2006., 268 str.

Sociolog Michael Wyness u svojoj najnovijoj knjizi *Childhood and Society* prikazuje, propituje i revalorizira recentne društvene i humanističke rasprave koje se više ili manje izravno dotiču pitanja djece i djetinjstva, stavljajući ih u kontekst promjena koje društvo danas prolazi. Knjiga je organizirana u četiri cjeline i deset poglavlja.

Prva cjelina naslovljena je "Djetinjstvo i teorija". U prvom poglavlju autor istodobno podupire i kritizira dominantnu ideju socijalnog konstruktivizma djetinjstva, propitujući biološku i društveno-kulturnu imanentnost djetinjstva. Pritom zastupa ideju da se društveno isključivanje djece temelji na vrlo moćnom skupu ideja koje nameću odrasli, prije nego na imanentnoj slabosti (fizičkoj i emocionalnoj nezrelosti) djece. Na primjeru predodžbi i implikacija predodžbi o "djetetu kao nekome tko se igra" (*playing child*) naglašava važnost kulturnog konteksta značenja koje djetinjstvo ima, a koje implicira ostale predodžbe, kao što su *nevinost* i *ranjivost*. Socijalno konstruktivistički pristup djetinjstvu započeo je kao kritika tzv. dominantne paradigme, odnosno najvećim dijelom kao dekonstrukcija razvojne teorije koja se temeljila na skupu pretpostavki koje povezuju biološke i kulturne temelje djetinjstva, dok je radikalni socijalni konstruktivizam lišio djetinjstvo bilo kakve esencije, što Wyness oštro kritizira. U drugom poglavlju Wyness propituje i suprotstavlja teorijska promišljanja koja pretpostavljaju da su dijete i odrasla osoba ekvivalenti konceptualnim kategorijama koje nastanjuju suprotne prostore društvenih struktura. Wyness komparira dva dominantna pristupa koja se koncentriraju na strukturalne kategorije roda i klase- feminizam i marksizam. Marksistička teorija locira djecu unutar ekonomskih struktura kao privremene članove određene klase i kao njezine buduće nositelje. Feministička su teorija idejom o ženama kao subordiniranoj društvenoj skupini može dijelom aplicirati na djecu, međutim, patrijarhatom se ne može objasniti strukturalni položaj djece jer regulativne strategije često nameću upravo žene. Autor zastupa mišljenje da djetinjstvo prije svega treba promatrati kroz generacijske razlike i to kao stalnu, a ne kao tranzicijsku kategoriju. U trećem poglavlju autor propituje mogućnosti koje sociologiji djetinjstva može ponuditi ideja individualizacije društva, posebice ona Ulricha Becka, a potom i recentne teorije obiteljskog života, koje omogućavaju promatranje djece kao individua i društvenih aktera. Na posljetku, autor propituje posljedice kasnog moderniteta i globalizacije u uvjetima pojačanih društvenih razlika, novih nejednakosti i društvenog isključivanja. Paradoksalni efekt individualizacije autor vidi u tome što ona ne samo što stvara nove forme društvenog isključivanja djece, nego istodobno generira pojačanu svijest o tim procesima, što jača društveni angažman (koji nužno ne mora poboljšati status djece) u otklanjanju nepravdi i uspostavi socijalne pravde.

Druga cjelina, "Djetinjstvo kao društveni problem", sadrži dva poglavlja. Četvrto poglavlje propituje aspekte djetinjstva koji odstupaju od društvenog 'reda'. Djetinjstvo u krizi autor analizira kroz u teme: problemi s kojima se susreću djeca i mladi, fenomen djece bez doma u razvijenim društvima te opasnost kiberprostora. Potom, autor ispisuje nove ideje prema kojima se djetinjstvo i kriza mogu promatrati i u kategorijama koje nužno ne podrazumijevaju 'devijant-

no' (iako i dalje ostaju problematične), pozivajući se na primjere djece vojnika i djece skrbnika. U petom poglavlju autor propituje vrlo složeni odnos politike i države te djece, odnosno njihovih obitelji na gorućim problemima zlostavljanja djece i maloljetničke delikvencije.

U prvom dijelu treće cjeline, koja je naslovljena "Kontrola djece i djetinjstva", autor propituje tradicionalne paradigme: razvojnu psihologiju i teoriju socijalizacije. Kroz njih nastoji proniknuti u znanstvena ishodišta popularnih ideja prema kojima je djetinjstvo univerzalan i prirodni fenomen (djeca su manja, slabija i psihološki nerazvijena), a koje se manifestiraju kroz različite predodžbe, prakse i reprezentacije djetinjstva. Na koncu autor nudi kritičku ocjenu dominantnih paradigmi i u svjetlu te kritike promatra recentna strujanja nove sociologije djetinjstva, koja djecu, nasuprot prijašnjim promišljanjima, vidi kao aktivne u konstrukciji i determinaciji društvenih života. Regulaciju i kontrolu djece i djetinjstva u sedmom poglavlju autor propituje kroz odnose obrazovanja, školovanja i djetinjstva te ističe paradoksalne zahtjeve za poticanjem individualizacije i neovisnosti djece u suvremenom obvezatnom školovanju u uvjetima institucionalizacije i formalizacije djetinjstva koji fiksiraju dječji položaj u društvenoj hijerarhiji. Forme unutar kojih se djetinjstvo reinstitucionalizira, odnosno dodatno institucionalizira, kreću se od školovanja u vlastitu domu do uključivanja djece u izvannastavne aktivnosti unutar škole.

"Djeca kao društveni čimbenici" naslov je posljednje cjeline, koja sadrži tri poglavlja. O dječjim društvenim svjetovima (kulturi, igri i tehnologijama) autor raspravlja u osmom poglavlju. Sve veći značaj tehnologije u dječjem životu autor promatra dijelom kroz dominantnu predodžbu o tehnologiji kao prijatelji kroz 'diskurs straha', a sam se priklanja pozitivnoj konceptualizaciji uloge tehnologija i igre, ali istodobno i naglašava opasnosti relativno novih konstrukcija djetinjstva: 'potrošačko dijete' i 'kiberdijete'. Osnovna je ideja da 'zavodljiva' priroda tehnologije i njezina uloga u životu djeteta znatno komplicira predodžbe koje odrasli imaju o djeci i da njome djeca stvaraju svjetove koji izlaze iz konteksta društvene regulacije, kontrole i normi. U devetom se poglavlju bavi pitanjima metoda, etike i politike istraživanja djece i djetinjstva. Starije metode istraživanja 'na' djeci primjenjivale su se u procesu mjerenja i normiranja djetinjstva, evaluaciji stupnja socijalizacije te napretka prema 'potpunoj' osobnosti, a iznjedrile su ih razvojna psihologija i teorija socijalizacije. Takav pristup dio je šireg društvenog nastojanja da se djecu postavlja kao subordinirane i nekompetentne članove društvenih struktura. Metodološki obrat ka istraživanju 's' djecom osmislile su novije paradigme. Djeca postaju subjektom istraživanja u skladu s novim epistemološkim zanimanjem za dječje iskustvo koji dopušta istraživanomu da bude tvorcem značenja istraživanja. Posljednje, deseto poglavlje bavi se dječjim pravima, politikom i 'dječjim interesima' te dječjom političkom participacijom u tri studije slučaja.

Riječ je o vrlo poticajnoj studiji, u kojoj autor nastoji razumjeti djetinjstvo u odnosu na recentne, uglavnom sociološke studije. Njezinom manjkavošću smatram nedovoljan broj pokušaja da se o djetinjstvu govori u svjetskim razmjerima, a ne samo o formama djetinjstva koje pronalazimo u europskim zemljama i SAD-u. Osim toga, nedostaje joj, kao i velikom broju literature o djetinjstvu i djeci (posebice u sociologiji), dječji 'glas', o kojem mnogi vrlo vješto teoretiziraju.

Jelena MARKOVIĆ